

Eiropas Savienības Komisija piekāpjas. Atmežošanas regulā noteiktās ziņošanas prasības būs mazāk apgrūtinātas, lai gan meža nozare joprojām nav apmierināta.

Avots: Suomen Metsäyhdistys

Eiropas Savienības (ES) Atmežošanas regula ir kritizēta par birokrātijas pieaugumu. Komisija tagad pārskata ziņošanas prasības, par ko meža nozare ir satraukta, jo ir pazīmes, ka šīs prasības būs ļoti apjomīgas.

ES Komisija gatavo uz informācijas tehnoloģijām balstītu noteikumu pārskatīšanu, lai padarītu mazāk apgrūtināšu ziņojumu sniegšanu, kas paredzēta Atmežošanas regulā (EUDR). Pārskatīšanā ir paredzēta saskarne (t.s. interfeiss), lai automatizētu datu pārsūtīšanu no struktūras, kas uzdod veikt mežizstrādi, uz ES TRACES sistēmu (Tirdzniecības kontroles un ekspertīzes sistēma). Komisija iepriekš pieprasīja, lai tā sauktās uzticamības deklarācijas Traces sistēmā tiktu ievadītas manuāli, nevis izmantojot digitālo datu pārsūtīšanas saskarni.

Jaunajai sistēmai būtu jāstrādā līdz gada beigām. Due Diligence (Pienācīgās rūpības) deklarācijas ir balstītas uz katra uzņēmēja riska novērtējumu, un ar to palīdzību tiek nodrošināts, ka koksne atbilst EUDR prasībām.

Forest.fi šo pārskatīšanu apsprieda ar Somijas Pārtikas dienesta vecāko inspektoru Šingo Masudu (Shingo Masuda). Elektronisko TRACES sistēmu izmanto, lai kontrolētu kokmateriālus un koksnes izstrādājumus, ko importē un pārdod ES, kā arī noteiktus nozīmīgus lauksaimniecības un pārtikas produktus.

Somijas meža nozares pārstāvji jau iepriekš ir izteikuši satraukumu par to, ka regula radīs ārkārtīgi lielu noslogojumu sniedzot ziņojumus. Gadā vien darījumu skaits ar kokmateriāliem Somijā ir aptuveni 100 000.

Meža nozares uzņēmumiem ir nepieciešama funkcionējoša datu pārsūtīšanas saskarne, - tā norāda Somijas mežrūpniecības federācijas Starptautisko un ES meža lietu nodaļas vadītāja Maija Rantamaki.

"Daži mežsaimniecības uzņēmumi pašlaik testē saskarni un tās darbību. Komisija ir brīdinājusi, ka joprojām ir iespējamās izmaiņas. Uzņēmumiem tas rada problēmas, jo arī iekšējo sistēmu izveide darbam ar saskarni prasīs laiku," uzsver Maija Rantamaki.

Pašlaik Somijā tiek izstrādāti valsts tiesību akti, lai papildinātu EUDR. Regula attiecas uz lopkopību, kakao, kafiju, palmu eļļu, kaučuku, soju un koksni. Saskaņā ar Somijas Dabas resursu institūta (Natural Resources Institute Finland) sniegto informāciju Somijai īpaši svarīgs ir regulējums, kas attiecas uz liellopu audzēšanu un koksnes ražošanu.

Saskarne ir noderīga lieliem uzņēmumiem

Saskaņā ar EUDR ir nepieciešams ziņojums, kas apliecina, ka pārdodamās koksnes ieguve nav izraisījusi atmežošanu vai meža degradāciju, piemēram, meža zemes pārveidošanu lauksaimniecībā vai "veca meža" pārvēršanu par saimniecisko mežu.

Attiecībā uz mežiem, par ziņošanu galvenokārt ir atbildīgs pircējs, nevis atsevišķs kokmateriālu pārdevējs. Somijā tās bieži vien ir privātpersonas bez mežsaimniecības izglītības vai attiecīgas kvalifikācijas. Tā tas ir arī darījumos ar koku ciršanu, kur mežizstrādi vada pats pircējs.

EUDR tika publicēta 2023. gada jūnijā. Regulas stāsies spēkā 2024. gada 30. decembrī. Mikrouzņēmumiem un mazajiem uzņēmumiem pārejas periods beigsies 2025. gada 29. jūnijā.

Runājot par datu pārsūtīšanas saskarnēm, kas pašlaik tiek gatavotas, Š. Masuda uzskata, ka tās būs noderīgākas lieliem tirgus dalībniekiem, nevis privātpersonām, kas pārdod kokmateriālus. Pēc Š. Masudas domām, Komisija vēlas, lai ziņošanu pārvaldītu profesionāli.

"Ja, teiksim, trīssimt tūkstošiem [Somijas] meža īpašnieku būtu jāreģistrējas TRACES sistēmā un jāmacās iesniegt uzticamības deklarāciju, mēs saņemtu tūkstošiem zvanu ar lūgumu sniegt padomu. Tam nebūtu nekādas jēgas. Mēs vēlamies no tā izvairīties visiem iespējamajiem līdzekļiem," uzsver Somijas Pārtikas dienesta vecākais inspektors Šingo Masuda.

Somijas meža nozares pārstāvji uzskata, ka EUDR mērķis, protams, ir nozīmīgs - mazināt ES ietekmi uz atmežošanu un mežu degradāciju pasaules mērogā.

Maija Rantamaki arī norāda, ka EUDR īstenošanu uzņēmumos apgrūtina tas, ka vairākkārt kavējas Eiropas Komisijas norādījumu saņemšana par to, kā interpretēt regulu.

"Norādījumu trūkums rada daudz nevajadzīga darba un paaugstina izdevumus. Piemēram, mēs joprojām nezinām, ko darīt ar koksni, kas pašlaik ir nocirsta un no tās izgatavoti produkti, kurus tirgū laist varēs tikai pēc regulas stāšanās spēkā janvārī. Vai mums janvārī ir jāziņo dati par produktiem, kas izgatavoti no šādas koksnes, un, ja jā, tad kā? Pašlaik Komisijas sistēma nav izveidota tā, lai pieņemtu paziņojumus par nocirsto koksni," uzsver Somijas mežrūpniecības federācijas Starptautisko un ES meža lietu nodaļas vadītāja Maija Rantamaki.

Katram koksnes fragmentam nav jābūt izsekojamam.

Šingo Masuda apgalvo, ka publiskajās debatēs ir valdījusi kļūdaina izpratne, saskaņā ar kuru katram koksnes gabalam jābūt izsekojamam līdz meža nogabalam, kurā tas nocirsts.

"Tā patiešām nav taisnība. Tas, ko jūs atradīsiet veikalā, nebūs jāseko līdz cirsmi. Tāpēc, piemēram, veikalam, kas pārdod biroja papīru, nav jāzina, vai kokmateriāli, no kuriem izgatavots papīrs, ir iegūti tajā vai citā Somijas vietā," skaidro Š.Masuda

Kad koksne pirmo reizi nonākusi tirgū un konstatēts, ka tā atbilst EUDR prasībām, to var brīvi kombinēt ar meža, kokzāģētavu un kokapstrādes nozares produktiem neatkarīgi no tā, vai tās izcelsme ir ES vai ārpus tās.

"Koksnes preču partijas, ko iaved papīrfabrikās, nav jāglabā atsevišķi, lai izsekotu katra izejmateriāla izcelsmi, no kā ražots papīrs, piemēram", stāsta Š.Masuda.

Savukārt, Somijas mežrūpniecības federācijas Starptautisko un ES meža lietu nodaļas vadītāja Maija Rantamaki uzskata, ka tam varētu būt jēga, taču būtu jābūt skaidriem un saprotamiem norādījumiem.

"Saskaņā ar regulu katram uzņēmējam ir pienākums nodrošināt, ka jebkurš produkts, ko tas piegādā tirgum, nav saistīts ar atmežošanu. Ja uzņēmējs izmanto tikai izejvielas un produktus, par kuriem ir iesniegta uzticamības deklarācija, atmežošanas risks ir nenozīmīgs, un tas nozīmē, ka uzņēmējam vajadzētu būt spējīgam izpildīt savu pienākumu bez liekas birokrātijas," norāda M.Rantamaki.

Importēto koksni pārbauda rūpīgāk

Pēc Šingo Masudas teiktā, EUDR ir daļa no ES globālās mežu politikas. Īpaša uzmanība tiek pievērsta koksnes un koksnes izstrādājumu importam no valstīm ārpus ES. Iepirkuma ķēde ir jādokumentē no sākuma līdz beigām.

"EUDR tika izstrādāta, ņemot vērā bioloģiskās daudzveidības "karstos punktus" gan uz ziemeļiem, gan uz dienvidiem no ekvatora. Tā ir vissvarīgākā joma, bet pasaules tirdzniecības nolīgumu dēļ Eiropas Savienība nevar piemērot EUDR teritorijām ārpus ES, neuzliekot tādus pašus pienākumus uzņēmējiem Eiropas Savienībā.

EUDR nosaka, ka kokmateriālu importētājiem ir jāizvērtē visi nelikumīgu darbību riski.

"Pastāv iespēja viltojot izcelsmes datus vai dokumentus, sajaukt likumīgu un nelikumīgu koksnes materiālu un pēc tam to pārdot tālāk. Personām, kas nodarbojas ar importu, ir jābūt prasmēm novērtēt šos riskus," uzskaita Šingo Masuda.

Somijā mežsaimniecība neizraisa atmežošanu

Meža likums nosaka, ka cirsmas ir jāatjauno. Par katru nocirsto koku tiek iestādīti vidēji četri jauni koki. Vairāk nekā puse no ikgadējās atmežošanas Somijā ir saistīta ar būvniecības projektiem, bet aptuveni viena trešdaļa - ar lauksaimniecību. Somijas Dabas resursu institūts lēš, ka Eiropas Savienības Atmežošanas regula (EUDR) maz ietekmēs mežizstrādi Somijā.

EUDR pamatā ir Eiropas Savienības Kokmateriālu regula. Pamatojoties uz ietekmes novērtējumiem, šī iepriekšējā regula netika uzskatīta par pietiekami efektīvu, lai novērstu atmežošanu visā pasaulē.

"Analīze parādīja, ka atmežošanas temps ir tik liels, lai divu vai trīs paaudžu laikā iznīcinātu visus mežus. Bioloģiskās daudzveidības samazināšanās ir sasniegusi satraucošus apmērus, un pašreizējā paaudze nav uzņēmusies pietiekamu atbildību," norāda Šingo Masuda.